

สนธิสัญญากรุงนิวยอร์ก ค.ศ. 2013 ว่าด้วยการค้าอาวุธ และ
ผลกระทบต่อกฎหมายของไทยในการเข้าเป็นภาคี
THE 2013 NEW YORK TREATY ON ARMS TRADE AND IT ITS
IMPACT ON THAI LAW IN BECOMING A PARTY MEMBER

ปภัตสร่า ปุตรุงค์*

Phaphatsara Puturonk

บทคัดย่อ

สนธิสัญญาว่าด้วยการค้าอาวุธ เป็นเครื่องมือทางกฎหมายระหว่างประเทศที่มีวัตถุประสงค์ในการสร้างมาตรฐานระหว่างประเทศเพื่อจัดและปรับปรุงระเบียบการค้าอาวุธตามแบบระหว่างประเทศที่ครอบคลุมมากที่สุดในปัจจุบัน รวมทั้งป้องกันและกำจัดการค้าอาวุธตามแบบอย่างผิดกฎหมาย ไทยในฐานะรัฐผู้ลงนามในสนธิสัญญา ฯ จึงควรศึกษามาตรการและพันธกรณี รวมถึงวิเคราะห์ปัญหาและความสอดคล้องของกฎหมายภายในของไทยที่เกี่ยวข้องกับอาวุธดังกล่าว เพื่อการเข้าเป็นภาคีในสนธิสัญญา ฯ ในอนาคต

คำสำคัญ

อาวุธตามแบบ, ค้าอาวุธ, สนธิสัญญา ATT

ABSTRACT

The Arms Trade Treaty is an international instrument that seeks to prevent, eradicate illicit trade and diversion of conventional arms by establishing international standards governing arms transfers. Thailand as a signatory state of the Treaty, should conduct a research to prepare internal legal reform for control, prevention and suppression of the illegal arms trafficking.

---

* นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขากฎหมายระหว่างประเทศ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ : phaphatsara.im@gmail.com

Graduate student of Master of Laws Program in International Law, Faculty of Law, Thammasat University. Email address : phaphatsara.im@gmail.com

Keywords

Conventional Arms, Arms Trade, ATT Treaty

บทนำ

อาวุธตามแบบ (Conventional Arms)¹ ถือได้ว่าเป็นอาวุธที่มีการใช้งานอย่างแพร่หลายมากที่สุดในโลกปัจจุบัน เนื่องจากประชาชนทั่วไปสามารถเข้าถึงได้และยังสามารถครอบครองอาวุธประเภทนี้ได้โดยง่าย โดยมีการใช้งานอาวุธตามแบบทั้งในด้านการปกป้องความมั่นคงแห่งชาติของรัฐบาลต่าง ๆ และการคุ้มครองตนเอง แต่ในขณะเดียวกันก็มีการใช้งานในลักษณะที่ผิดกฎหมาย เช่น ใช้ก่ออาชญากรรม หรือก่อการร้าย เป็นต้น อาวุธตามแบบนั้นสามารถแบ่งออกได้เป็นหลายประเภทและหลายขนาด นับตั้งแต่ปืนอาวุธไปจนถึงอาวุธปืนทุกขนาด ซึ่งโดยรวมอาจกล่าวได้ว่า อาวุธตามแบบเป็นอาวุธที่มีการถ่ายโอน (ส่งออก นำเข้า นำผ่าน ถ่ายลำ) มากที่สุด จึงมีความเสี่ยงที่จะเกิดการลักลอบค้าอาวุธอย่างผิดกฎหมายมากที่สุด อีกทั้งยังถือเป็นปัจจัยเสริมความรุนแรงของอาชญากรรม การก่อการร้าย รวมถึงการละเมิดสิทธิมนุษยชนในหลายพื้นที่ทั่วโลกอีกด้วย²

เมื่อคำนึงถึงสถานการณ์การขยายตัวของอุตสาหกรรมการค้าอาวุธโดยเฉพาะอาวุธตามแบบซึ่งเป็นอุตสาหกรรมขนาดใหญ่และครบวงจร กอปรกับภัยคุกคามจากการก่อการร้าย และการรั่วไหลของอาวุธตามแบบไปสู่ตลาดมืดจำนวนมากซึ่งได้สร้างความวิตกไปทั่วโลก ทำให้นานาประเทศได้ตระหนักถึงความสำคัญของการควบคุมการค้าอาวุธตามแบบ จึงได้ปรากฏความพยายามในการพัฒนารูปแบบการควบคุมอาวุธดังกล่าวมาโดยตลอด ในรูปแบบต่าง ๆ จนกระทั่งนำไปสู่การจัดทำสนธิสัญญาว่าด้วยการค้าอาวุธ (Arms Trade Treaty ATT)

¹ โดยทั่วไปหมายถึง อาวุธที่ใช้งานค่อนข้างกว้างที่ไม่ได้เป็นอาวุธที่มีอำนาจทำลายล้างสูง (และยังหมายรวมถึงอาวุธขนาดเล็กและอาวุธเบาด้วย) คำนิยามดังกล่าวนี้ เป็นการนิยามโดยคณะกรรมการด้านอาวุธยุทธภัณฑ์ตามแบบ (Commission for Conventional Armaments) ในข้อมติซึ่งกล่าวถึงเขตอำนาจของตนว่า “อาวุธและกำลังทางทหารทั้งหลายย่อมอยู่ในเขตอำนาจของคณะกรรมการ เว้นแต่กรณีของอาวุธที่มีอำนาจทำลายล้างสูง” คำจำกัดความดังกล่าวได้กลายเป็นหลักเกณฑ์ในการแยกประเภทอาวุธ ระหว่างอาวุธที่มีอำนาจทำลายล้างสูงและอาวุธตามแบบ สำหรับประเทศไทยนั้น คำว่า Conventional Arm หรือ Conventional Weapon พบว่า กระทรวงการต่างประเทศ ได้ให้คำนิยามของคำดังกล่าว ซึ่งแปลเป็นภาษาไทยว่า อาวุธตามแบบ/อาวุธธรรมดา นั้น หมายถึง อาวุธที่ไม่ใช่อาวุธที่มีอำนาจทำลายล้างสูง ตัวอย่างเช่น ปืน รถถัง ทุ่นระเบิดสังหารบุคคล โพรตตุรยาละเอียดในสถาบันการต่างประเทศ กระทรวงการต่างประเทศ, คำศัพท์-คำย่อ ทางการทูตและการต่างประเทศ, พิมพ์ครั้งที่ 5 (กรุงเทพฯ : ภาพพิมพ์, 2556), น. 91.

² กระทรวงการต่างประเทศ, “ประเทศไทยกับประเด็นระหว่างประเทศ : การลดอาวุธ,” สืบค้นเมื่อวันที่ 15 ตุลาคม 2559, จาก <http://www.mfa.go.th/main/th/issues/9898--การลดอาวุธ.html>.

สนธิสัญญาว่าด้วยการค้าอาวุธฉบับนี้มีวัตถุประสงค์ประสงค์ในการกำหนดมาตรฐานระหว่างประเทศเพื่อจัด และปรับปรุงระเบียบการค้าอาวุธตามแบบระหว่างประเทศ ป้องกัน และกำจัดการค้าอาวุธตามแบบอย่างผิดกฎหมาย รวมถึงป้องกันมิให้อาวุธตกไปอยู่กับบุคคล หรือ กลุ่มบุคคลที่จะใช้อาวุธดังกล่าวในทางที่ผิดกฎหมายสนธิสัญญา ฯ ดังกล่าวนี้อยู่ถือเป็นเครื่องมือแรกที่มีผลผูกพันในทางกฎหมาย เพื่อให้รัฐได้ตระหนัก และปฏิบัติตามพันธกรณีอย่างจริงจัง ในการควบคุมการเคลื่อนย้ายอาวุธตามแบบ อันได้แก่³ รถถัง (Battle Tanks) ยานรบหุ้มเกราะ (Armoured Combat Vehicles) ปืนใหญ่ (Large-Calibre Artillery Systems) อากาศยานขับไล่ (Combat Aircraft) เฮลิคอปเตอร์โจมตี (Attack Helicopters) เรือรบ (Warships) ขีปนาวุธและฐานยิง ขีปนาวุธ (Missiles and Missile Launchers) อาวุธขนาดเล็กและอาวุธเบา (Small Arms and Light Weapons) เครื่องกระสุนปืน (Ammunition /Munitions) และ ชิ้นส่วนหรืออุปกรณ์ (Parts and Components) ตามมาตรา 4 (Article 4) ที่ต้องใช้ หรือสามารถนำไปใช้กับร่วมกับอาวุธที่ถูกควบคุมดังกล่าวด้วย นอกจากนี้สนธิสัญญา ฯ ยังได้กำหนดให้รัฐนำข้อบทไปใช้ในบริบทที่กว้างที่สุดและครอบคลุมอาวุธตามแบบหลาย ประเภทหลายชนิดให้มากที่สุดด้วย ซึ่งหมายรวมถึงยุทธโศปกรณ์ต่าง ๆ ของกองทัพ การฝึกและการเคลื่อนย้ายอากาศยาน ยานหุ้มเกราะที่ไม่ได้ใช้เพื่อการสู้รบ ระเบิดมือ และ อากาศยานไร้คนขับหรือ Drone⁴ นอกจากนี้ยังได้กำหนดให้แต่ละรัฐต้องจัดทำบัญชี รายการอาวุธควบคุมและจัดตั้งระบบการควบคุมภายในรัฐด้วย ซึ่งกฎหมายและระเบียบ ภายในของรัฐภาคีนี้เองจะเป็นเครื่องมือขับเคลื่อนการดำเนินการและการบังคับใช้ สนธิสัญญา ฯ นี้ และยังจะเป็นการชี้ให้เห็นว่าหากรัฐยังไม่ได้ให้สัตยาบันหรือไม่เข้าเป็น ภาคีในสนธิสัญญา ฯ ย่อมอาจถูกโดดเดี่ยวหรือคว่ำบาตรตามมาตรการและการเข้าถึง การพัฒนาทางเทคโนโลยีป้องกันประเทศได้

---

³ สนธิสัญญาว่าด้วยการค้าอาวุธ (Arms Trade Treaty) แบ่งอาวุธตามแบบโดยเดินตาม หลักการของ United Nations Register of Conventional Arms (UNRCA) กล่าวคือ ตามระบบ ทะเบียนอาวุธตามแบบของ UNRCA ซึ่งเป็นข้อมูลความเคลื่อนไหวของอาวุธตามแบบในแต่ละ ประเทศที่ถือเป็นมาตรการควบคุมอาวุธอย่างหนึ่งนั้น แบ่งประเภทอาวุธตามแบบออกเป็น 2 กลุ่ม ด้วยกัน คือ กลุ่มอาวุธตามแบบที่มีส่วนสำคัญในปฏิบัติการทางทหาร โดยแบ่งออกเป็น 7 ประเภท ด้วยกัน คือ รถถัง รถหุ้มเกราะ ปืนใหญ่ อากาศยานรบ เฮลิคอปเตอร์โจมตี เรือรบ และขีปนาวุธ และฐานยิงขีปนาวุธ และกลุ่มที่สองคือ อาวุธขนาดเล็กและอาวุธเบา (Small Arms and Light Weapons)

⁴ Safeworld, "Arms Trade Treaty," Retrieved on November 18, 2016, from [http:// www. saferworld.org.uk/arms-transfers/arms-trade-treaty-](http://www.saferworld.org.uk/arms-transfers/arms-trade-treaty-)

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

แม้สนธิสัญญา ฯ ได้มีการกำหนดข้อบังคับและพันธกรณีเพื่อให้รัฐภาคีต้องปฏิบัติตามในหลายลักษณะ แต่สนธิสัญญา ฯ ยังปรากฏข้อบกพร่องหรือช่องโหว่ในการปรับใช้อยู่หลายประการด้วยกัน อาทิ

1. ปัญหาการกำหนดนิยามของการค้าอาวุธ โดยเฉพาะการเลือกใช้คำว่า “การค้าระหว่างประเทศ (International Trade)” ในมาตรา 1 ของสนธิสัญญา ฯ ซึ่งอาจก่อให้เกิดความเข้าใจได้ว่าสนธิสัญญาฉบับนี้ครอบคลุมเฉพาะกิจกรรมในทางที่เป็นธุรกรรมทางการค้าพาณิชย์ (Commercial transaction)

2. ปัญหาการกำหนดประเภทของอาวุธ โดยสนธิสัญญา ฯ มีผลบังคับใช้กับเฉพาะอาวุธตามแบบ (Conventional Arms) 7 ประเภทอันเป็นไปตาม UN Register of Conventional Arms ซึ่งมีความชัดเจนอยู่แล้วว่าเป็นอาวุธชนิดใดบ้าง แต่ประเด็นสำคัญซึ่งอาจก่อให้เกิดปัญหาในการตีความประเภทอาวุธตามสนธิสัญญา ฯ ก็คือ อาวุธประเภทที่ 8 ที่กำหนดเพิ่มเติมเข้ามาในสนธิสัญญา ฯ นั่นคือ “อาวุธขนาดเล็กและอาวุธเบา” เนื่องจากสนธิสัญญา ฯ มิได้นิยามคำจำกัดความของอาวุธขนาดเล็กและอาวุธเบาไว้ว่าหมายถึงอะไรและประเภทใดบ้างที่จะอยู่ในข่ายของอาวุธประเภทนี้ สนธิสัญญา ฯ กำหนดแต่เพียงว่าอาวุธประเภทที่ 8 ตามสนธิสัญญา ฯ นั้นให้เป็นไปตามกฎหมายภายในของรัฐภาคีว่าจะกำหนดอย่างไร ครอบคลุมเพียงใด แต่ต้องไม่น้อยกว่าที่กำหนดไว้ในตราสารระหว่างประเทศของสหประชาชาติ

3. ปัญหาเกี่ยวกับมาตรการการประเมินความเสี่ยงในการส่งออกอาวุธตามแบบ โดยที่มาตรา 7 (2) ของสนธิสัญญา ฯ กำหนดให้รัฐผู้ส่งออกพิจารณาถึงมาตรการสร้างความเชื่อมั่น หรือโครงการพัฒนาร่วมระหว่างรัฐผู้ส่งออกอาวุธกับรัฐผู้นำเข้า โดยสนธิสัญญา ฯ ใช้ถ้อยคำว่า “shall also consider” แทนที่จะใช้คำว่า “act” อันเป็นการกำหนดให้รัฐภาคีต้องมีการดำเนินการหรือออกมาตรการอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อให้สอดคล้องกับพันธกรณี

4. ปัญหาอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง และแนวทางในการแก้ไขปัญหา อาทิ ปัญหาหลักการสนับสนุนการดำเนินการตามพันธกรณีดังกล่าวนี้เป็นการสนับสนุนของรัฐภาคีผู้ส่งออกอาวุธเป็นส่วนใหญ่ อีกทั้งมิได้มีมาตรการหรือกฎเกณฑ์การดำเนินงานของกองทุนที่ยั่งยืนและต่อเนื่อง ปัญหาเกี่ยวกับการดำเนินการช่วยเหลือที่ครอบคลุมกระบวนการดำเนินงานทั้งหมดตั้งแต่การให้สัตยาบันไปจนถึงเมื่อเข้าเป็นภาคีแล้ว ทั้งด้านเทคนิค เงินสนับสนุน และศักยภาพของเจ้าหน้าที่ จึงเป็นปัญหาที่ต้องได้รับการแก้ไขโดยเร่งด่วน เพื่อให้การปฏิบัติตามพันธกรณีของรัฐต่าง ๆ เป็นไปอย่างต่อเนื่อง

นอกจากนี้ ปัญหาสำคัญของสนธิสัญญาว่าด้วยการค้าอาวุธฉบับนี้ซึ่งส่งผลให้เกิดข้อกังขาถึงความสำเร็จและประสิทธิภาพการบังคับใช้ของสนธิสัญญา ฯ คือ การที่ประเทศผู้ส่งออกอาวุธรายใหญ่ของโลก อาทิ สหรัฐอเมริกา รัสเซีย และจีน รวมถึง

ประเทศผู้นำเข้าอาวุธรายใหญ่อย่าง อินเดีย สหรัฐอาหรับเอมิเรตส์ ซาอุดีอาระเบีย และ ประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ทั้ง 10 ประเทศ ยังไม่เข้าเป็นภาคีในสนธิสัญญาฉบับนี้ สำหรับประเทศไทยซึ่งได้ลงนามในสนธิสัญญาว่าด้วยการค้าอาวุธ (The Arms Trade Treaty: ATT) นี้แล้ว จึงส่งผลให้มีสถานะเป็นรัฐผู้ลงนาม (Signatory State) โดยการลงนามดังกล่าวเป็นการแสดงเจตจำนงทางการเมืองในเชิงนโยบาย และถือเป็นท่าทีที่ชัดเจนของไทยที่ประสงค์จะเข้าเป็นภาคีสนธิสัญญาฉบับนี้ ดังนั้นก่อนที่จะให้การรับรองเพื่อเข้าเป็นภาคีนั้น ไทยสมควรที่จะต้องพิจารณากฎหมายภายในของตนว่ามีความพร้อมเพียงพอที่จะรองรับตามพันธกรณี หรือไม่ ซึ่งเมื่อศึกษาและวิเคราะห์โดยละเอียดแล้วพบว่า โดยส่วนใหญ่ประเทศไทยมีกฎหมายภายในที่สอดคล้อง และรองรับพันธกรณีภายใต้สนธิสัญญาฯ ได้แก่

1. พันธกรณีตามสนธิสัญญา ฯ ในเรื่องการห้ามเคลื่อนย้ายอาวุธตามแบบ หากว่าการเคลื่อนย้ายอาวุธนั้น จะเป็นการละเมิดต่อข้อมติของคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติ ตามหมวด 7 ของกฎบัตรสหประชาชาติ โดยเฉพาะข้อมติที่เกี่ยวกับการคว่ำบาตรทางอาวุธนั้น ในเรื่องดังกล่าวนี้พบว่าไทยมีกฎหมายภายในที่รองรับและเกี่ยวข้องอยู่ กล่าวคือ 1) พระราชบัญญัติควบคุมยุทธภัณฑ์ พ.ศ. 2530 2) พระราชบัญญัติการส่งออกป้อนอก และการนำเข้าในราชอาณาจักรซึ่งสินค้า พ.ศ. 2522 3) พระราชบัญญัติควบคุมการส่งออกป้อนอกราชอาณาจักรซึ่งอาวุธยุทธภัณฑ์ และสิ่งที่ใช้ในการสงคราม พ.ศ. 2495 ประกอบกับพระราชกฤษฎีกาในเรื่องดังกล่าวอีกสองฉบับ อันได้แก่ พระราชกฤษฎีกาควบคุมการส่งออกป้อนอกราชอาณาจักรซึ่งอาวุธยุทธภัณฑ์และสิ่งที่ใช้ในการสงคราม พ.ศ. 2535 และพระราชกฤษฎีกาควบคุมการส่งออกป้อนอกราชอาณาจักรซึ่งอาวุธยุทธภัณฑ์ และสิ่งที่ใช้ในการสงคราม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2552 และ 4) พระราชกำหนดควบคุมสินค้าตามชายแดน พ.ศ. 2524

นอกจากนี้ สำหรับข้อห้ามที่เป็นการห้ามเคลื่อนย้ายอาวุธและสิ่งที่ใช้ในการสงครามหากว่าการเคลื่อนย้ายอาวุธนั้น จะเป็นการละเมิดพันธกรณีระหว่างประเทศ การฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ รวมถึงอาชญากรรมต่อมนุษยชาติ และเป็นการละเมิดต่ออนุสัญญากรุงเจนีวาทั้งสี่ฉบับนั้น พบว่าแม้ไทยจะยังไม่เคยมีบทบัญญัติทางกฎหมายฉบับใดที่บัญญัติเกี่ยวกับเงื่อนไขดังกล่าวไว้โดยชัดเจน แต่ก็ปรากฏกฎหมายภายในที่พอจะรองรับพันธกรณีหลัก ตามมาตรา 6 แห่งสนธิสัญญา ฯ แล้ว คือ พระราชบัญญัติควบคุมการส่งออกป้อนอกราชอาณาจักร ซึ่งอาวุธยุทธภัณฑ์และสิ่งที่ใช้ในการสงคราม พ.ศ. 2495 และพระราชกฤษฎีกาในเรื่องดังกล่าวอีกสองฉบับ อันได้แก่ พระราชกฤษฎีกาควบคุมการส่งออกป้อนอกราชอาณาจักร ซึ่งอาวุธยุทธภัณฑ์และสิ่งที่ใช้ในการสงคราม พ.ศ. 2535 และพระราชกฤษฎีกาควบคุมการส่งออกป้อนอกราชอาณาจักรซึ่งอาวุธยุทธภัณฑ์ และสิ่งที่ใช้ในการสงคราม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2552

2. พันธกรณีตามสนธิสัญญา ฯ ในเรื่องการควบคุมการใช้ปลายทาง และผู้ใช้ปลายทางตามสนธิสัญญา ฯ นั้น เมื่อพิจารณาตามกฎหมายภายในของไทย พบว่าตามมาตรการของกระทรวงพาณิชย์เกี่ยวกับการควบคุมสินค้าที่ใช้ได้สองทาง รวมถึงพระราชบัญญัติควบคุมการส่งออกไปนอกราชอาณาจักร ซึ่งอาวฤยุทธภัณฑ์ และสิ่งที่ใช้ในการสงคราม พ.ศ. 2495 และพระราชกฤษฎีกาควบคุมการส่งออกไปนอกราชอาณาจักร ซึ่งอาวฤยุทธภัณฑ์และสิ่งที่ใช้ในการสงคราม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2552 นั้น อาจพอสรุปได้ว่า กฎหมายภายในของไทยมีความละเอียดรอบคอบ และสามารถรองรับตามข้อกำหนดของสนธิสัญญา ฯ แล้ว อีกทั้งไทยยังมีการจัดตั้งคณะกรรมการบริหารการส่งออกสินค้าที่ใช้ได้สองทางเป็นที่เรียบร้อย จึงเห็นได้ว่าในส่วนของพันธกรณีข้อนี้ไม่เป็นปัญหาหรืออุปสรรคต่อไทยหากจะเข้าเป็นภาคีแต่อย่างใด⁵

3. พันธกรณีตามสนธิสัญญา ฯ ในเรื่องการควบคุมการขนผ่าน และถ่ายลำ เมื่อได้พิจารณาบทบัญญัติในพระราชบัญญัติอาวฤยุป็น เครื่องกระสุน วัตถุระเบิด ดอกไม้เพลิง และสิ่งเทียมอาวฤยุป็น พ.ศ. 2490 พระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2469 และพระราชบัญญัติศุลกากร (ฉบับที่ 21) พ.ศ. 2557 ประกอบกันแล้วอาจกล่าวโดยสรุปได้ว่า บทบัญญัติตามกฎหมายไทยที่เกี่ยวข้องกับควบคุมการขนผ่าน และถ่ายลำอาวฤยุป็น มีการกำหนดรายละเอียดเกี่ยวกับการปฏิบัติไว้ค่อนข้างละเอียด อีกทั้งมีการใช้ถ้อยคำที่ครอบคลุมความหมายอย่างกว้าง และทันสมัยสามารถนำไปปรับใช้ได้เป็นอย่างดีในอนาคต จึงถือว่ามีความสอดคล้องกับบทบัญญัติในสนธิสัญญา ฯ มาตรา 9 ที่กำหนดให้รัฐภาคีต้องมีมาตรการในการควบคุมการขนผ่าน (Transit) และการถ่ายลำ (Trans-shipment)⁶ แล้ว

อย่างไรก็ดี จากการศึกษาเปรียบเทียบบทบัญญัติของสนธิสัญญา ฯ และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง⁷ ของไทยอาจสรุปได้ว่า โดยหลักการและเนื้อหาสาระสำคัญแล้วมีความสอดคล้องกับหลักการที่กำหนดไว้ในสนธิสัญญา ฯ หลายประการ แต่ยังมีบาง

⁵ สำนักงานนโยบายและแผนพลังงาน กระทรวงพลังงาน, “สรุปข่าวการประชุมคณะรัฐมนตรี 20 กรกฎาคม 2553,” สืบค้นเมื่อวันที่ 1 เมษายน 2560, จาก <http://www2.eppo.go.th/admin/cab/cab-2553-07-20.html>.

⁶ ATT-มาตรา 9 การขนผ่าน (Transit) หรือการถ่ายลำ (Trans-shipment) มีความสำคัญกำหนดไว้ว่า รัฐภาคีแต่ละรัฐจะต้องมีมาตรการที่เหมาะสม (หากจำเป็นและเป็นไปได้)

⁷ อาทิ พระราชบัญญัติควบคุมยุทธภัณฑ์ พ.ศ. 2530 พระราชบัญญัติอาวฤยุป็น เครื่องกระสุน วัตถุระเบิด ดอกไม้เพลิงและสิ่งเทียมอาวฤยุป็น พ.ศ. 2490 พระราชกฤษฎีกาควบคุมการส่งออกไปนอกราชอาณาจักร ซึ่งอาวฤยุทุโรปกรณ์ พ.ศ. 2535 พระราชบัญญัติโรงงานผลิตอาวฤยุของเอกชน พ.ศ. 2550 และพระราชบัญญัติศุลกากร (ฉบับที่ 21) พ.ศ. 2557

ประเด็นที่ไทยยังไม่มีกฎหมายภายในใช้บังคับหรือมีบทบัญญัติแต่ยังขาดรายละเอียด รวมถึงยังมีปัญหาบางประการที่หากไม่ได้รับการปรับปรุงแก้ไข และการบัญญัติเพิ่มเติมก็อาจเกิดปัญหาขึ้นเมื่อมีการนำไปปฏิบัติ ดังนั้นเพื่อให้สามารถบังคับใช้ให้สอดคล้องกับสถานการณ์ และเพื่อเตรียมความพร้อมด้านกฎหมายให้สามารถรองรับพันธกรณีหากไทยจะเข้าเป็นภาคีในอนาคต โดยประเด็นสำคัญที่ต้องพิจารณาแก้ไขและปรับปรุงเพิ่มเติมมีอยู่ด้วยกันหลายประการ ดังนี้

1. พันธกรณีเรื่องการประเมินความเสี่ยงการส่งออก กฎหมายไทยมีหลักการที่สอดคล้องกับสนธิสัญญา ฯ ในมาตรการส่งออก แต่ในส่วนของ การประเมินความเสี่ยงการส่งออกนั้น กฎหมายไทยยังไม่มีบทบัญญัติหรือมาตรการที่ชัดเจนครอบคลุม และสอดคล้องกับหลักการที่กำหนดในมาตรา 7 ของสนธิสัญญา ฯ ซึ่งกำหนดให้รัฐภาคีจะต้องทำการประเมินความเสี่ยงก่อนที่จะมีการส่งออก หรือ ขนย้ายอาวุธยุทธภัณฑ์ ตลอดจนบริภัณฑ์ของอาวุธต่าง ๆ ไปยังประเทศผู้แสดงความประสงค์จะซื้อว่ามีโอกาสที่จะนำอาวุธดังกล่าวไปใช้เพื่อกระทำการ หรือ สนับสนุนการละเมิดอย่างร้ายแรงต่อกฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศ หรือ กฎหมายสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ หรือ อาจนำไปใช้ในขบวนการก่อการร้ายหรืออาชญากรรมข้ามชาติหรือไม่ ทั้งนี้หากปรากฏว่ามีความเสี่ยงดังกล่าว รัฐเหล่านั้นจะต้องไม่ส่งออกหรือขนย้ายอาวุธให้แก่ประเทศผู้แสดงความประสงค์จะซื้ออย่างเด็ดขาด

ดังนั้นหากประเทศไทยจะเข้าเป็นภาคีในสนธิสัญญา ฯ นี้ ประเทศไทยจะต้องพิจารณาปรับปรุง และแก้ไขเพิ่มเติมข้อกำหนดซึ่งกฎหมายไทยยังไม่ได้บัญญัติไว้ โดยอาจจะบูรณาการการประเมินความเสี่ยง (Risk assessment) ก่อนส่งออก หรือ เคลื่อนย้ายอาวุธไปต่างประเทศอย่างชัดเจนเพื่อหลีกเลี่ยงปัญหาการตีความ และเพื่อประโยชน์ในขั้นตอนการปฏิบัติงาน

2. พันธกรณีในรายนามการค้าอาวุธ ในปัจจุบัน ประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายภายในที่บัญญัติหรือที่เกี่ยวข้องกับการเป็นนายหน้าค้าอาวุธไว้อย่างชัดเจน และโดยเฉพาะและมีได้มีกฎหมายฉบับใดให้คำนิยามของการเป็นนายหน้า (brokering) รวมถึงกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเป็นนายหน้าไว้อย่างชัดเจนสอดคล้องกับหลักการและเจตนารมณ์ของสนธิสัญญา ฯ แต่อย่างใด ดังนั้นไทยจึงควรต้องมีกฎหมายภายในที่มีการกำหนดนิยามของการเป็นนายหน้าค้าอาวุธและลักษณะการดำเนินกิจกรรมที่เข้าข่ายการเป็นนายหน้าค้าอาวุธไว้อย่างชัดเจน และที่สำคัญไทยควรมีกฎหมายควบคุมบัญชีรายชื่อของผู้ประกอบกิจการนายหน้าค้าอาวุธไว้โดยเฉพาะ รวมถึงควรมีกฎหมายที่วางกฎเกณฑ์ หรือ ระเบียบปฏิบัติต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับบุคคลซึ่งเป็นนายหน้าค้าอาวุธที่มีความชัดเจนและเป็นรูปธรรม โดยอาจศึกษาตัวอย่างการกำหนดกฎเกณฑ์ หรือ ระเบียบต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเป็นนายหน้าค้าอาวุธได้จาก Arms Trade Treaty : Model Law ซึ่งรัฐบาลของประเทศนิวซีแลนด์ได้สนับสนุนให้มีการพัฒนาและจัดทำแม่แบบ

บทบัญญัติทางกฎหมายขึ้น เพื่อเป็นการช่วยให้รัฐในแถบมหาสมุทรแปซิฟิกสามารถนำไปเป็นแนวทางในการบัญญัติหรือปรับใช้กับกฎหมายภายในของรัฐนั้น เพื่อการเข้าเป็นภาคีในสนธิสัญญา ๆ ได้อย่างเหมาะสม โดยไทยอาจบัญญัติประเด็นดังกล่าวนี้ไว้ในร่างพระราชบัญญัติอุตสาหกรรมป้องกันประเทศ และการพลังงานทหาร พ.ศ. ... ซึ่งเสนอโดยกระทรวงกลาโหม และขณะนี้อยู่ในระหว่างการพิจารณาของสำนักงานเลขาธิการคณะรัฐมนตรี⁸

3. ปัญหาและอุปสรรคสำคัญอื่น ๆ ของประเทศไทยต่อการปรับใช้กฎหมายภายใน เพื่อการเข้าเป็นภาคีในสนธิสัญญาว่าด้วยการค้าอาวุธ อาทิ ปัญหาการไม่ได้กำหนดถึงการติดตามหรือ “การตามรอย” อาวุธอย่างเป็นระบบไว้ โดยเฉพาะอาวุธขนาดเล็ก และขนาดเบาอย่างปืน และเครื่องกระสุนปืนในกฎหมายฉบับใดเลย ทั้งที่การตามรอยอาวุธที่เป็นระบบจากผู้ผลิตไปยังผู้ซื้อนั้นจะเป็นเครื่องมือที่ออกแบบมา เพื่อช่วยรัฐในการสืบหา สืบสวนสอบสวน กรณีที่มีการผลิตและลักลอบค้าอาวุธปืน ๆ โดยมีขอบด้วยกฎหมาย ดังนั้นเพื่ออุดช่องว่างดังกล่าว ไทยจึงควรต้องมีการแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้องโดยให้มีการระบุหรือบัญญัติให้มีการกระบวนการติดตามหรือตามรอย (tracing) ซึ่งอาจใช้วิธีการทำเครื่องหมายบนอาวุธ (marking) โดยเฉพาะบนอาวุธขนาดเล็กและอาวุธเบา⁹ จากผู้ขายไปยังผู้ซื้ออย่างเป็นระบบ

นอกจากนี้กรณีปัญหาการกระจายของกฎหมาย กฎระเบียบ และมาตรการที่เกี่ยวข้องกับการค้าอาวุธโดยเฉพาะอาวุธตามแบบนั้น อาจแก้ปัญหาดังกล่าวได้โดยวิธีการออกกฎหมายในระดับพระราชบัญญัติ โดยมีสาระสำคัญคือ เป็นการรวบรวมกฎหมายที่เกี่ยวข้องฉบับต่าง ๆ มาไว้ด้วยกันในลักษณะที่คล้ายคลึงกับการเป็นสารบัญ กล่าวคือ ให้มีการบัญญัติระบุมกฎหมายที่เกี่ยวข้องในเรื่องนั้น ๆ ไว้ในพระราชบัญญัติ ในลักษณะที่คล้ายคลึงกับพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติแห่งกฎหมาย ที่เกี่ยวกับความรับผิดชอบในทางอาญาของผู้แทนนิติบุคคล พ.ศ. 2560 และบัญชีท้ายพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่เกี่ยวกับความรับผิดชอบในทางอาญาของผู้แทนนิติบุคคล พ.ศ. 2560 กล่าวคือเป็นการนำพระราชบัญญัติ ๆ มาเป็นแม่แบบความคิด ซึ่งวิธีการดังกล่าวนี้ถือเป็นการลดขั้นตอนและความยุ่งยากในการค้นหาว่ามีกฎหมายฉบับใดบ้างที่มีความเกี่ยวข้องกับกรณีนั้น ๆ

⁸ ร่างพระราชบัญญัติอุตสาหกรรมป้องกันประเทศและการพลังงานทหาร พ.ศ. ... เสนอโดยกระทรวงกลาโหม ขณะนี้อยู่ในระหว่างการพิจารณาของสำนักงานเลขาธิการคณะรัฐมนตรี

⁹ กระทรวงกลาโหมเองก็ได้มีแนวคิดให้ทำเครื่องหมายบนอาวุธ (marking) อันจะทำให้สามารถตามร่องรอยของอาวุธที่ถูกนำมาใช้โดยผิดกฎหมาย เพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาอาวุธขนาดเล็กและอาวุธเบา

สำหรับปัญหาความไม่ชัดเจนของอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานที่รับผิดชอบ และการมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในเรื่องหนึ่งเรื่องใดจำนวนมาก อันอาจก่อให้เกิดความสับสนในทางปฏิบัตินั้น อาจแก้ไขปัญหาดังกล่าวนี้ด้วยการมอบหมายให้มีหน่วยงานของรัฐเป็นหน่วยงานรับผิดชอบหลัก หรือ เป็นหน่วยงานเจ้าภาพรับผิดชอบโดยตรง โดยอาจอยู่ในรูปของหน่วยงานรัฐที่มีอยู่แล้ว ซึ่งเป็นหน่วยงานด้านความมั่นคง หรือ ด้านการทหาร หรือ อาจอยู่ในรูปของคณะทำงานถาวร ทั้งนี้หน่วยงานที่รับผิดชอบหลักจะอยู่ในรูปแบบใดก็ขึ้นอยู่กับความเหมาะสมทั้งศักยภาพ และงบประมาณของประเทศ

จากการศึกษา และพิจารณาความสอดคล้องรองรับ รวมถึงปัญหาช่องโหว่ของกฎหมายภายในของไทยต่อพันธกรณีภายใต้สนธิสัญญา ฯ ได้สะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นที่ไทยจะต้องมีมาตรการภายในที่รัดกุม และครอบคลุมในทุกมิติที่เกี่ยวข้องกับการค้าอาวุธโดยเฉพาะอย่างยิ่งการค้าอาวุธตามแบบ โดยผู้เขียนเห็นว่าไทยสมควรให้การรับรอง เพื่อเข้าเป็นภาคีในสนธิสัญญา ฯ ซึ่งจะทำให้ไทยได้ประโยชน์จากความร่วมมือระหว่างประเทศ และข้อมูลการค้าอาวุธของประเทศภาคีอื่น ๆ รวมถึงการที่ไทยจะต้องมีมาตรการที่เข้มงวดขึ้น เพื่อให้รองรับกับพันธกรณีของสนธิสัญญาฯ ฉบับนี้ จะทำให้ไทยมีความพร้อมในการรับมือกับปัญหาการค้าอาวุธตามแบบที่ผิดกฎหมาย การลักลอบขนย้าย และถ่ายลำอาวุธตามแบบโดยผิดกฎหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้จากการที่ไทยได้ลงนามในสนธิสัญญาว่าด้วยการค้าอาวุธแล้วนั้น ก็ถือเป็นการแสดงความเห็นชอบในหลักการแล้ว ดังนั้นหน่วยงานทั้งภาครัฐ และเอกชนที่เกี่ยวข้องจึงต้องทำการศึกษารายละเอียดต่าง ๆ รวมถึงเครื่องมือกลไกการบังคับใช้ และความเป็นไปได้ในการเข้าเป็นภาคี อย่างรอบคอบ ทั้งนี้ไทยสามารถยื่นข้อสงวนในประเด็นที่เห็นว่าอาจยังไม่สามารถปฏิบัติตามพันธกรณีอย่างสมบูรณ์ได้ อาทิ กรณีนายหน้าค้าอาวุธ (Brokering)

บรรณานุกรม

เอกสารอิเล็กทรอนิกส์

กระทรวงการต่างประเทศ. “ประเทศไทยกับประเด็นระหว่างประเทศ : การลดอาวุธ.”

<http://www.mfa.go.th/main/th/issues/9898--การลดอาวุธ.html>,

15 ตุลาคม 2559.

สำนักงานนโยบายและแผนพลังงาน กระทรวงพลังงาน. “สรุปข่าวการประชุม

คณะรัฐมนตรี 20 กรกฎาคม 2553.” <http://www2.eppo.go.th/admin/cab /cab-2553-07-20.html>, 1 เมษายน 2560.

ELECTRONIC MEDIA

Safeworld. “Arms Trade Treaty.” <http://www.saferworld.org.uk/arms-transfers>

/arms-trade-treaty, November 18, 2016.